

kommer er undersøgelser af enkelte sider af den illegale nyhedsformidling ved Hans Snitker (Frit Danmark) og Erik Lund (Information) – er nu blevet udsendt i en stærkt revideret udgave under titlen *Det fjerde våben*, en betegnelse der ellers i resistance-litteraturen reserveres til modstandsbevægelserne generelt. Udgivelsen er indbydende, på glittet papir og med masser af billeder, der understreger bogens karakter af national minderune. Sidetallet er reduceret med op imod $\frac{2}{3}$, hvad der især er gået ud over den historiske kontekst, således at de enkelte blade nu fremstår mere uformidlet, og citatmosaikkerne dominerer. Også noteapparatet og – hvad der er værre – bladregisteret er blevet ofret på kravet til en kort og letlæst fremstilling, hvad der gør det meget vanskeligt at arbejde systematisk med bogen. For faghistorikeren er den nye udgave derfor ikke nogen erstatning for originalen.

Hans Kirchhoff

Arne Gammelgaard: Mennesker i malmstrøm. Tyske flygtninge i Danmark 1945-1949. Herning, Systime a/s, 1981. 199 s.

Historien skrives som bekendt af sejrherrene – og det er derfor kun naturligt og rigtigt at man med den stadig større afstand til besættelsesårene, og vel også inspireret af den stigende interesse for de anonymes og de understes historie, på det seneste særligt har rettet opmærksomheden imod verdenskrigens tabere, tysklandsarbejderne, de danske nazister, frikorpsfolkene – og nu de tyske flygtninge.

Arne Gammelgaard, lærer og lokalhistoriker på Århus-egnen, har for midler fra Forskningsrådet gennemført en indsamling af beretninger om de tyske flygtninges ophold i Danmark, fra de første skibsladningers ankomst i februar 1945 og indtil den sidste lejr lukkede fire år senere. Materialet er nu udmøntet i bogen *Mennesker i malmstrøm*. Fremstillingen har – som undertitlen angiver – ikke ambitioner om at udtømme flygtningsspørgsmålet. Dets politiske og administrative sider beskrives over nogle kapitler, men løst og noget usikkert. Forfatteren interesserer sig meget for det han kalder samtidens hetz imod flygtningene, men behandler heller ikke opinionen systematisk, og ser debatten alt for snævert som udelukkende et moralsk og humanitært opgør – og ikke som et politisk problem. Bogens styrke og fortjeneste er den snes individuelle menneskeskæbner som Gammelgaard via beretningsmaterialet kan følge fra rædslerne i Østpreussen, gennem lejr- og kasernelivets grå rutine til en ny og borgerlig tilværelse i efterkrigstidens Vesttyskland. De fleste taler bittert om tiden i Danmark, og det kan vel ikke være anderledes – selv om forfatteren giver den danske flygtningeadministration høje karakterer. Om nogen egentlig bredere social analyse af livet i lejrene er der ikke tale. Det bliver mestendels ved eksemplerne. Men det er værdifuldt at denne store grå masse i et vigtigt afsnit af Danmarkshistorien for første gang her har fået ansigter og mæle.

Hans Kirchhoff

Kirsten Harder: De dansk-færøske forhold 1945-48. Odense University Studies in History and Social Sciences, 66. Odense Universitetsforlag 1979. 199 s.

Værket har til hensigt at »klarlægge de danske politikeres holdning til det dansk-færøske forhold fra krigsafslutningen til hjemmestyreordningens gennemførelse i april 1948« (s. 9). Hertil hører en kort oversigt over det færøske samfunds forfatningsmæssige tilknytning til